

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคล
สูญหาย พ.ศ. 2565 : กรณีศึกษาการช่วยเหลือเยียวยา
ครอบครัวของผู้ถูกกระทำให้สูญหาย

จักรรินทร์ อุ่นอบ

สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคล
สูญหาย พ.ศ. 2565 : กรณีศึกษาการช่วยเหลือเยียวยา
ครอบครัวของผู้ถูกกระทำให้สูญหาย

จักรรินทร์ อุ๋นอบ

สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

THE PREVENTION AND SUPPRESSION OFF TORTURE AND ENFORCED
DISAPPEARANCE ACT B.E. 2565: STUDY OF HELPING TO PROVIDE
RELIEF TO FAMILIES OF VICTIMS OF DISAPPEARANCE

Chakkarin Ounob

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Laws
Laws

Faculty of Law, Bangkokthonburi University

Academic Year 2024

Copyright of Bangkokthonburi University

ชื่อสารนิพนธ์: พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย

พ.ศ. 2565 : กรณีศึกษาการช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกกระทำให้นุคคลสูญหาย

ผู้ทำสารนิพนธ์: ร้อยตำรวจตรี จักรรินทร์ อุ่นอบ **อาจารย์ที่ปรึกษา:** ว่าที่ร้อยตรี ดร.สุรัชย์ พวงชูศักดิ์

ปริญญา: นิติศาสตรมหาบัณฑิต (นิติศาสตร์) **ปีการศึกษา:** 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การชดเชยเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกบังคับสูญหาย 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศและประเทศไทยเกี่ยวกับการชดเชยเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกบังคับสูญหาย 3) เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองการเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกบังคับสูญหาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 4) เพื่อเสนอแนวทาง มาตราการทางกฎหมายในการชดเชยเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกบังคับสูญหาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

การชดเชยเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกบังคับสูญหายเป็นประเด็นที่ซับซ้อนและมีหลายมิติ โดยผลกระทบไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ตัวผู้ถูกบังคับสูญหาย แต่ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวในฐานะ "เหยื่อทางอ้อม" ที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนเกี่ยวกับชะตากรรมของผู้สูญหาย และปัญหาสำคัญคือการที่รัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐมักปกปิดข้อมูล ปฏิเสธความรับผิดชอบ ทำให้การสืบสวนและดำเนินคดีเป็นไปได้ยาก ส่งผลให้ครอบครัวต้องเผชิญกับ "ความสูญเสียที่คลุมเครือ" (Ambiguous Loss) ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจอย่างต่อเนื่อง การแก้ไขปัญหาต้องอาศัยความร่วมมือทั้งระดับชาติและนานาชาติ โดยควรมีการจัดตั้งกลไกทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมประเด็นสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การสนับสนุนให้ครอบครัวสามารถเข้าถึงข้อมูลและกระบวนการยุติธรรม 2) การจัดให้มีการเยียวยาทางจิตใจและสังคมอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง 3) การสร้างกลไกความรับผิดชอบของรัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหา การดำเนินการดังกล่าวถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการปกป้องสิทธิมนุษยชนและช่วยบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับครอบครัวผู้สูญหายอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: กฎหมาย การช่วยเหลือเยียวยา ครอบครัว

Research Title: THE PREVENTION AND SUPPRESSION OFF TORTURE AND ENFORCED DISAPPEARANCE ACT B.E. 2565: STUDY OF HELPING TO PROVIDE RELIEF TO FAMILIES OF VICTIMS OF DISAPPEARANCE

Researcher: Sub.Lt. Chakkarin Ounob; **Advisor:** Sub.Lt Dr. Surachai Phuangchoosakdi
Degree: Master of Laws (Laws); **Academic Year:** 2024

ABSTRACT

This research aims to (1) Examine the concepts and theories related to compensating and remedying the families of enforced disappearance victims. (2) Compare the laws of foreign countries and Thailand concerning the compensation and remedies for the families of enforced disappearance victims. (3) Analyze the legal issues in protecting and providing remedies for the families of enforced disappearance victims under the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2565 (2022). (4) Propose legal approaches and measures for compensating and remedying the families of enforced disappearance victims under the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2565 (2022).

Compensating and providing remedies to the families of enforced disappearance victims is a complex and multidimensional issue. The impact extends beyond the victims themselves and significantly affects their families, who are considered "indirect victims." These families often endure uncertainty about the fate of their loved ones. A major challenge lies in the tendency of states or state officials to conceal information and deny responsibility, which hinders investigations and legal proceedings. This situation forces families to endure "ambiguous loss," leading to prolonged psychological impacts. Addressing this issue requires cooperation at both national and international levels, with the establishment of effective legal mechanisms covering three key aspects 1) Supporting families in accessing information and justice. 2) Providing appropriate and continuous psychosocial remedies. 3) Creating mechanisms to ensure state accountability in preventing and resolving such cases. Such measures are essential for protecting human rights and alleviating the tangible impacts on the families of the disappeared.

Keywords: Law, Compensation and Remedies, Families

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	9
1.3 สมมติฐานของการวิจัย	9
1.4 ขอบเขตการวิจัย	10
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย	10
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
2 แนวคิด ทฤษฎี การช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกผู้ถูกระทำให้เป็นบุคคลสูญหาย	11
2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบังคับบุคคลให้สูญหาย	12
2.2 แนวคิด เกี่ยวกับสิทธิในการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายครอบครัวผู้ถูกระทำให้เป็นบุคคลสูญหาย	14
2.2.1 ความหมายของสิทธิมนุษยชน	14
2.2.2 หลักการใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	17
2.2.3 กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ	23
2.2.4 สิทธิมนุษยชนตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	24
2.2.5 สิทธิมนุษยชนตามหลักพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565	25
2.2.6 สิทธิที่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยา ตาม พ.ร.บ. ปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ.2565	26

2.2.7 สิทธิที่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยา ตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และ ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544	27
2.3 อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญ โดยถูกบังคับ	32
2.4 กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวผู้ถูกระทำให้เป็น บุคคลสูญหาย	35
2.4.1 ประเทศนิวซีแลนด์	36
2.4.2 สหราชอาณาจักร (ประเทศอังกฤษ)	40
2.4.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา	43
2.4.4 ประเทศญี่ปุ่น	48
3 กฎหมายไทยที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวผู้ถูกระทำให้เป็นบุคคลสูญหาย	56
3.1 บทบัญญัติรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวผู้ถูกระทำให้เป็น บุคคลสูญหาย	57
3.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับช่วยเหลือเยียวยาครอบครัว ผู้ถูกระทำให้เป็นบุคคลสูญหาย	58
3.3 ประมวลวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวผู้ถูกระทำให้ เป็นบุคคลสูญหาย	59
3.3.1 การช่วยเหลือและเยียวยาตามประมวลกฎหมายอาญา	60
3.4 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญ หาย พ.ศ. 2565	61
3.5 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน คดีอาญา พ.ศ. 2544	64
3.5.1 หลักเกณฑ์การขอค่าชดเชยภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1	65
3.5.2 สิทธิของครอบครัวผู้เสียหายในกระบวนการดำเนินคดีเกี่ยวกับการบังคับให้ สูญหาย	67
3.5.3 คุณสมบัติของผู้เสียหายที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนในคดีอาญา	69

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.5.4 สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1	70
3.6 กฎหรือระเบียบเกี่ยวกับช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวผู้ถูกระทำให้เป็นบุคคลสูญหาย	72
4 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมาย	77
4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายในการช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวผู้ถูกระทำให้เป็นบุคคลสูญหายของต่างประเทศกับไทย	78
4.2 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวผู้ถูกระทำให้เป็นบุคคลสูญหาย	80
4.3 วิเคราะห์ปัญหาหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจในการช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวผู้ถูกระทำให้เป็นบุคคลสูญหาย	81
5 บทสรุปผล และข้อเสนอแนะ	89
5.1 สรุปผลการวิจัย	89
5.2 ข้อเสนอแนะ	91
บรรณานุกรม	95
ภาคผนวก	100
สาระสำคัญอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ	
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1	สรุปการกำหนดวงเงินและเงื่อนไขค่าชดเชยในมลรัฐต่าง ๆ
3.2	ค่าชดเชยในคดีอาญา
3.3	อัตราค่าชดเชย ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544
3.4	การแยกประเภทและจำนวนเงินตามหลักเกณฑ์การชดเชยค่าสินไหมทดแทน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา และผู้มีพระคุณเป็นผู้ซึ่งประสิทธิ์ประสาททั้งความรู้ ให้กำลังใจ ให้ความห่วงใยเสมอมา และเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยฝ่าฟันอุปสรรคจนทำให้สำเร็จ ทั้งคอยอุ้มชูเลี้ยงดูด้วยความทะนุถนอมมาโดยตลอด ข้าพเจ้าซาบซึ้งในพระคุณของท่าน จึงขอขอบพระคุณท่านอย่างที่สุด

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ว่าที่ร้อยตรี ดร.สุรัชย์ พ่วงชูศักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำด้วยดี มาโดยตลอด จึงขอขอบคุณอย่างสูง

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านคณบดี คณะนิติศาสตร์ ท่านคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ ให้เกิดความชัดเจน ความเข้าใจ และเนื้อหาอันทรงคุณค่าทำให้การทำสารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณท่าน ศาสตราจารย์ ดร.บังอร เบ็ญจาธิกุล อธิการบดี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ที่ได้สรรหาคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ที่มีความรู้ ความสามารถมาเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ในคณะนิติศาสตร์ ข้าพเจ้ามีความซาบซึ้งและขอขอบพระคุณทุกๆ ท่าน และจะนำเอาความรู้ที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ได้ในอนาคตสืบไป

ร้อยตำรวจตรี จักรรินทร์ อุ่นอบ

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบังคับบุคคลให้สูญหายโดยรัฐถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงที่ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งทั้งต่อผู้เสียหายและต่อครอบครัวของผู้เสียหาย ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นในหลายประเทศ โดยเฉพาะในระหว่างช่วงความขัดแย้งทางการเมืองหรือสถานการณ์ที่รัฐใช้อำนาจเกินขอบเขต การกระทำดังกล่าวลิดรอนสิทธิในชีวิตและเสรีภาพของผู้เสียหาย รวมทั้งสร้างความทุกข์ทรมานทางจิตใจแก่สมาชิกในครอบครัวที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนในชะตากรรมของบุคคลที่ถูกบังคับบุคคลให้สูญหาย

ปัญหาการบังคับบุคคลให้สูญหาย (enforced disappearance) เป็นประเด็นสำคัญระดับโลกในด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยพบทั้งในระบอบเผด็จการและในระบอบประชาธิปไตย เหตุการณ์นี้มักเกิดขึ้นในช่วงที่มีความขัดแย้งทางการเมือง การก่อการร้าย หรือการปราบปรามผู้ที่มีความคิดเห็นต่าง บุคคลที่ถูกบังคับให้สูญหายมักถูกกักขังโดยไม่แจ้งเหตุ ถูกทรมาน หรือแม้กระทั่งถูกกระทำให้เสียชีวิต การกระทำเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีและสิทธิเสรีภาพของผู้สูญหาย แต่ยังทิ้งบาดแผลลึกทางจิตใจให้แก่ครอบครัว รวมถึงส่งผลกระทบต่อสถานะทางการเงินและความเป็นอยู่ของบุคคลในครอบครัว

หากผู้สูญหายเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้หารายได้หลัก ความสูญเสียนี้ยิ่งเพิ่มความยากลำบากในระยะยาวให้แก่ครอบครัว ดังนั้นการชดเชยและการเยียวยาจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อบรรเทาผลกระทบและสร้างความยุติธรรมแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ

ในระดับสากล อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: ICCPED) ได้กำหนดให้รัฐภาคีมีพันธกรณีในการรับรองสิทธิของผู้เสียหายในการได้รับการชดเชยและการเยียวยาอย่างเหมาะสม ซึ่งครอบคลุมถึงการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจ การคืนสู่สภาพเดิม การสร้างความพอใจ และการรับรองว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์ลักษณะเดียวกันอีก นอกจากนี้ อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลจากการบังคับให้หายสาบสูญยังเน้นย้ำถึงสิทธิของผู้เสียหายและครอบครัวในการได้รับการเยียวยาและชดเชยที่เหมาะสม

ประชาคมระหว่างประเทศตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหานี้ จึงได้พัฒนากฎหมายระหว่างประเทศที่สำคัญ โดยมีอนุสัญญาระหว่างประเทศดังกล่าวข้างต้นเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่

กำหนดมาตรฐานสำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการบังคับบุคคลให้สูญหาย ตลอดจนการยกระดับให้ความคุ้มครองและการเยียวยาแก่ผู้เสียหายและครอบครัวอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ในบริบทของกฎหมายระหว่างประเทศ ประเทศต่าง ๆ ได้พัฒนาระบบกฎหมายภายในเพื่อรองรับพันธกรณีระหว่างประเทศและตอบสนองต่อปัญหาดังกล่าว เช่น ในประเทศอังกฤษ แม้จะไม่มี ความขัดแย้งทางการเมืองรุนแรงภายในประเทศเหมือนบางรัฐอื่น ๆ แต่รัฐบาลได้จัดตั้งระบบ สนับสนุนผู้เสียหายที่ครอบคลุมซึ่งให้การช่วยเหลือทั้งในด้านจิตสังคม กฎหมาย และการเงิน โดยเฉพาะเมื่อบุคคลหายตัวไปในบริบทของอาชญากรรม ครอบครัวสามารถเข้าถึงบริการทาง กฎหมาย การแนะนำด้านจิตวิทยา และเงินชดเชยบางส่วนในกรณีที่มีหลักฐานว่าเป็นการสูญหายจาก การกระทำผิดอาญา ครอบครัวอาจได้รับการเยียวยา นิวซีแลนด์ ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เหยื่อของอาชญากรรมร้ายแรง ซึ่งรวมถึงครอบครัวของผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ ดังกล่าว โดยครอบคลุมค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูและกระบวนการยุติธรรม สหรัฐอเมริกา National Missing and Unidentified Persons System (NamUs) เป็นฐานข้อมูลระดับชาติที่ช่วย ให้ครอบครัวสามารถรายงานและค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูญหาย และเชื่อมโยงกับเจ้าหน้าที่ กระบวนการยุติธรรมเพื่อช่วยในการค้นหา¹ รัฐบาลญี่ปุ่นให้การสนับสนุนครอบครัวของผู้ที่ถูกลักพา ตัวหรือสูญหาย รวมถึงการช่วยเหลือทางการเงิน การตรวจสุขภาพ การให้คำปรึกษา และการจัดหาที่อยู่อาศัยและโอกาสทางการศึกษา²

สำหรับประเทศไทย แม้จะมีการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึงมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาและในพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาและ พระราชบัญญัติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดต่อชีวิตและร่างกายและการตอบแทน ผู้เสียหาย แต่ยังคงพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการชดเชยเยียวยาให้กับครอบครัวของผู้เสียหายจาก การบังคับบุคคลให้สูญหาย อยู่หลายประการ ได้แก่ 1) ปัญหาด้านกฎหมายที่ยังไม่มีบทบัญญัติเฉพาะ เกี่ยวกับการบังคับบุคคลให้สูญหาย ทำให้การดำเนินคดีโดยเฉพาะการเยียวยาต้องอาศัยกฎหมาย ทั่วไป ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมลักษณะเฉพาะของความผิดประเภทนี้ 2) ปัญหาในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐาน เนื่องจากการบังคับบุคคลให้สูญหายมักเป็นการกระทำที่ซับซ้อนและมี การปกปิดพยานหลักฐาน ทำให้ยากต่อการพิสูจน์ความรับผิดชอบและการเรียกร้องค่าชดเชยเยียวยา 3)

¹ Resource Basket for Families, Victims & Survivors,

<https://www.justice.gov/tribal/mmip/resources/families-victims-survivors>

² The First Report of the Government of Japan Under Article 29 of the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance,

<https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CED/StatesReportsarticle29/Japan22July2016.pdf>

ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมและการเข้าถึงความยุติธรรม ครอบครัวผู้เสียหายมักประสบปัญหาในการดำเนินคดีและการเรียกร้องค่าชดเชยเยียวยา ทั้งในแง่ของค่าใช้จ่าย ระยะเวลา และความซับซ้อนของกระบวนการทางกฎหมาย 4) ปัญหาด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การให้ความช่วยเหลือและการชดเชยเยียวยาเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพ 5) ปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานและรูปแบบการชดเชยเยียวยาที่เหมาะสม เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้นมีทั้งความเสียหายทางวัตถุและจิตใจ การกำหนดค่าชดเชยที่เหมาะสมจึงเป็นเรื่องที่ท้าทาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยถือเป็นกฎหมายที่อยู่ในฐานะสูงสุด มีอำนาจเหนือกว่ากฎหมายทุกประเภทที่รองลงมา เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ระเบียบ และข้อบังคับ อันแสดงถึงการจัดลำดับความสำคัญของกฎหมายในระบบนิติรัฐ โดยรัฐธรรมนูญมีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทย ผ่านบทบัญญัติในหมวด 3 มาตรา 25³ ซึ่งรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนสามารถใช้ในสังคมได้อย่างเสรี ภายใต้เงื่อนไขว่าการใช้สิทธินั้นจะต้องไม่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือสิทธิของบุคคลอื่น นอกจากนี้ มาตรา 25 ยังเน้นย้ำถึงหลักการที่ว่า ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพที่จะกระทำการใดก็ได้ตราบใดที่ไม่ได้ถูกห้ามหรือจำกัดไว้โดยกฎหมาย และรัฐธรรมนูญยังให้การคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าว หากกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังไม่มีผลบังคับใช้ ประชาชนสามารถใช้สิทธิของตนได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ข้อกำหนดนี้สะท้อนถึงเจตจำนงของรัฐที่มุ่งสนับสนุนและปกป้องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ไม่ให้ถูกลิดรอนโดยข้อจำกัดทางกฎหมายที่ยังไม่สมบูรณ์ ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญสามารถถูกนำมาใช้เป็นข้ออ้างหรือข้อโต้แย้งในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ศาลพิจารณาคู่ครองสิทธินั้น อีกทั้งประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิหรือการกระทำผิดของบุคคลอื่น ยังมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือความช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายกำหนด ในมาตรา 28⁴ ยังเพิ่มความคุ้มครองให้กับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย โดยห้ามการจับกุม คุมขัง หรือการกระทำใดที่กระทบต่อสิทธิเหล่านี้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายศาลหรือมีเหตุที่กฎหมายกำหนด การทรมาน การลงโทษด้วยวิธีที่โหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรมถือเป็นสิ่งต้องห้ามโดยเด็ดขาด

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. หมวด 3 มาตรา 25, *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 134, หน้า 7, วันที่ 6 เมษายน 2560.

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 25, *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 134, ตอนที่ 40 ก, หน้า 8, วันที่ 6 เมษายน 2560.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565⁵ ถูกตราขึ้นเพื่อคุ้มครองประชาชนจากการกระทำที่ไร้มนุษยธรรม อันประกอบด้วยการทรมาน การปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย และการบังคับให้บุคคลสูญหาย โดยเน้นการปกป้องสิทธิมนุษยชนอย่างเข้มงวด เนื้อหาของกฎหมายฉบับนี้มุ่งหมายให้เจ้าหน้าที่รัฐทุกระดับปฏิบัติตามมาตรฐานที่สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลจากการหายสาบสูญโดยบังคับ ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ลงนามรับรอง

หลักการสำคัญของกฎหมายนี้ประกอบด้วยสามส่วนหลัก⁶ คือ 1) การป้องกัน ไม่ให้เกิดการกระทำทรมานหรือการบังคับให้สูญหายจากเจ้าหน้าที่รัฐ มาตรการที่กำหนด ได้แก่ การบันทึกวิดีโอในกระบวนการจับกุมและควบคุมตัว การแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อัยการและฝ่ายปกครองทันทีเมื่อมีการจับกุม และการจัดทำบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อใช้ตรวจสอบในภายหลัง 2) การปราบปรามเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิด โดยกฎหมายกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนและรุนแรงสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ทรมานประชาชนหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบังคับให้สูญหาย ไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะมาจากหน่วยงานใด 3) การเยียวยาผู้เสียหายและครอบครัว กฎหมายนี้ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าชดเชยความเสียหายจากรัฐ และสิทธิในการได้รับการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ ในกรณีที่บุคคลในครอบครัวถูกบังคับให้สูญหาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจหรือกรมสอบสวนคดีพิเศษ จะต้องดำเนินการสืบค้นข้อเท็จจริงจนกว่าจะพบหลักฐานที่ชัดเจน

พระราชบัญญัตินี้มีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยเฉพาะในด้านการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อบกพร่องในกระบวนการปฏิบัติที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิของประชาชน โดยเนื้อหาของกฎหมายมีการกำหนดสิทธิและกระบวนการช่วยเหลือผู้เสียหายอย่างชัดเจน เช่น ในมาตรา 33 ที่ระบุให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการต้องแจ้งสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน⁷ และช่วยเหลือในการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งเป็นการรับรองว่าผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยและเยียวยาตามที่กฎหมายกำหนด

⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พุทธศักราช 2565.

มาตรา 1–43, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 139, ตอนที่ 66 ก, หน้า 43–56, วันที่ 25 ตุลาคม 2565.

⁶ Amnesty International Thailand. (2565). รู้ทัน พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ปกป้องไม่ให้มีใครถูกทรมาน-อัมหาย. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2567, <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/1158>

⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พุทธศักราช 2565. มาตรา 32, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 139, ตอนที่ 66 ก, หน้า 46, วันที่ 25 ตุลาคม 2565.

นอกจากนี้ ในมาตรา 32 กำหนดให้มีการคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัย รวมถึงการชดเชยเยียวยา และฟื้นฟูความเสียหายทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำด้านกฎหมาย การสนับสนุนช่วยเหลือด้านการดำเนินคดี ส่วนมาตรา 7 ได้ให้ความคุ้มครองต่อผู้ที่ตกเป็นเหยื่อในกรณีถูกบังคับสูญหาย โดยระบุว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดต่อเนื่องจนกว่าจะทราบชะตากรรมของบุคคลนั้น และในมาตรา 28 กำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐต้องแจ้งข้อมูลให้คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมติดตามตรวจสอบข้อเท็จจริงหากมีการทรมานหรือเสียชีวิตในระหว่างควบคุมตัว

บทลงโทษในกรณีความผิดเกี่ยวกับการกระทำให้บุคคลสูญหายหรือทรมานมีความชัดเจน เช่น ในมาตรา 37 ที่ระบุบทลงโทษตามความรุนแรงของการกระทำ ตั้งแต่จำคุกห้าปีถึงสามสิบปีหรือจำคุกตลอดชีวิต และการปรับเงินที่เพิ่มขึ้นตามลำดับความร้ายแรงของความผิด

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติดังกล่าวยังให้ความสำคัญกับกระบวนการยุติธรรม โดยกำหนดให้ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัตินี้ รวมถึงคดีที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคคลในเขตอำนาจของศาลทหาร

ในด้านสิทธิของผู้เสียหาย พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย พ.ศ. 2544 กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ดูแลและจัดการค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย โดยแยกเป็นกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายไม่ถึงแก่ชีวิตและกรณีที่เสียชีวิต โดยมีการระบุประเภทและขอบเขตของค่าตอบแทนที่ผู้เสียหายควรได้รับอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ด้วยความพยายามในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนและการยกระดับมาตรฐานกระบวนการยุติธรรมให้สอดคล้องกับบริบททางกฎหมายและมนุษยชนในระดับสากล

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 34 ให้ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดี ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และให้รวมถึงคดีซึ่งผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำความผิดด้วย^๘ ในการพิจารณาความตามประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2565 มาตรา 238 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 226 ถึงมาตรา 237 เป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท ถ้าเป็นเหตุให้บุคคลอื่นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

^๘ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พุทธศักราช 2565. มาตรา 34, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 139, ตอนที่ 66 ก, หน้า 54, วันที่ 25 ตุลาคม 2565.

สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในการที่จะได้รับการเยียวยา ชดเชย ค่าทดแทน ค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี ซึ่งรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องจัดการในเรื่องดังกล่าวให้แก่ผู้เสียหาย ตามสมควร ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน คดีอาญา พ.ศ. 2544 ค่าตอบแทนที่ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิจะได้รับแยกออกได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายไม่ถึงแก่ความตาย และกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย โดย ค่าตอบแทนที่ผู้เสียหายจะได้รับในแต่ละกรณี มีดังนี้

กรณีที่ 1. ผู้เสียหายได้รับความเสียหายไม่ถึงแก่ความตายจะได้รับค่าตอบแทนคือ ค่าใช้จ่ายที่ จำเป็นในการรักษาพยาบาลเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 40,000 บาท (รวมค่าห้องและค่าอาหารในอัตรา วันละไม่เกิน 1,000 บาท) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 20,000 บาท (รวมค่าห้องและค่าอาหารในอัตราวันละไม่เกิน 1,000 บาท) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ใน ระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ตามปกติในอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในท้องที่จังหวัดที่ผู้เสียหาย ประกอบกิจการงาน ณ วันที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้เป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ตามปกติ และค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามจำนวนที่คณะกรรมการ พิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายเห็นสมควร แต่ไม่เกิน 50,000 บาท

กรณีที่ 2. ผู้เสียหายถึงแก่ความตายจะได้รับค่าตอบแทนคือ ค่าตอบแทนเป็นเงินตั้งแต่ 30,000 บาท แต่ไม่เกิน 100,000 บาท ค่าจัดการศพ 20,000 บาท ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ไม่เกิน 40,000 บาท และค่าเสียหายอื่นตามจำนวนที่คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่า ทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาเห็นสมควร แต่ไม่เกิน 40,000 บาท

ปัญหาของการสูญหายของบุคคลให้เป็นผู้ถูกระทำนี้ เป็นเรื่องที่ไม่สามารถทำการพิสูจน์ให้ เห็นเป็นที่ประจักษ์แก่ศาลได้ และบุคคลผู้มีอำนาจในครอบครัวจะต้องยอมรับและให้เป็นไปตาม เงื่อนไขตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ผู้มีอำนาจในการจัดการแทนได้นั้นก็ต่อเมื่อ ผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้ แต่สถานการณ์ของการบังคับให้ บุคคลสูญหายนั้น มักจะเป็นกรณีที่ไม่มีใครสามารถทราบถึงชะตากรรมของผู้นั้นได้เลย โดยเฉพาะ บิดามารดา บุตร สามีหรือภริยา ไม่ทราบเลยว่าความเป็นอยู่หรือสภาพของผู้ถูกบังคับสูญหายได้ตาย ไปแล้วหรือบาดเจ็บจนไม่อาจใช้สิทธิดำเนินคดีเองได้หรือไม่

จากความข้างต้นนั้นข้อกฎหมายได้มีการบัญญัติการคุ้มครองบุคคลที่ได้รับความเสียหายจาก การถูกละเมิดสิทธิหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นและย่อมมีสิทธิได้รับการเยียวยา ช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 การ ละเมิดสิทธิมนุษยชนได้รับความเดือดร้อนและเสียหาย เช่น ถูกทำร้ายร่างกาย ถูกหมิ่นประมาท ถูก ล่วงละเมิดทางเพศ คดีความที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น กรณีเรียกดอกเบี้ยผิดนัด เป็นต้น การยื่นคำร้อง

ตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 44/1⁹ เมื่อมีการกระทำความผิดขึ้นโดยมีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ตามมาตรา 20-21 จะเข้ามาคุ้มครองเยียวยาความเสียหาย หรือเยียวยาอาชญากรรมที่ยังไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินเท่าที่ควร สืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 245 ได้มีการให้การรับรองสิทธิแก่ผู้เสียหายเกี่ยวกับการช่วยเหลือที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น จึงมีความจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเพื่อรองรับสิทธิต่าง ๆ ให้กับบุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้องกับคดีความอุมหายพึงจะได้รับอย่างเหมาะสม ซึ่งอาจเป็นค่าตอบแทนให้แก่ครอบครัวของผู้เสียหายผู้และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

ดังนั้น บุคคลในครอบครัวจึงไม่อาจใช้สิทธิดำเนินคดีในฐานะผู้มีอำนาจจัดการแทนได้ ทำให้ประเด็นปัญหาในคดีการกระทำที่บุคคลสูญหายไม่ได้รับความเป็นธรรมแต่ประการใด ส่วนผู้เสียหายที่จะมีสิทธิฟ้องร้องต่อผู้กระทำความผิดได้ คือ “ผู้ถูกกระทำให้สูญหายเท่านั้น” และไม่ได้รวมถึงครอบครัวของผู้ถูกกระทำให้สูญหาย ด้วยเหตุนี้จำเป็นต้องมีข้อกำหนดที่ช่วยเหลือปิดช่องโหว่ เพื่อให้มีการเยียวยาให้ครอบคลุมถึงครอบครัวของผู้ถูกกระทำให้สูญหายด้วย จึงควรมีการบังคับใช้กฎหมายสำหรับการบังคับสูญหายเป็นการเฉพาะโดยเร็ว¹⁰ เพราะปัญหาของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อในคดีเหล่านี้ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยไม่คุ้มครองถึงครอบครัวของผู้สูญหาย เนื่องจากตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2 (4) ผู้เสียหายจะต้องเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดฐานใด ๆ ก็ตาม รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจตามที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ให้มีอำนาจจัดการแทนได้เป็นผู้เสียหายเช่นกัน เนื่องจากปัญหาการสูญหายที่เกิดขึ้นนั้นต้องพิสูจน์เป็นที่ประจักษ์แก่ศาลว่า “ผู้ที่สูญหาย ถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้”

การคุ้มครองการเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกบังคับสูญหาย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่มีมาตรการข้อกำหนดที่เข้ามาคุ้มครองสิทธิเยียวยาได้อย่างจริงจัง ตามที่ได้ลงนามไว้ในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ “รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องประกันในระบบกฎหมายของตนว่าเหยื่อของการบังคับสูญหายมีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยและได้รับค่าชดเชยโดยทันที ยุติธรรม และเพียงพอ” ซึ่งประเทศไทยนั้นยังขาดความชัดเจนในทางการ

⁹ มาตรา 44/1 เพิ่มโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548.

¹⁰ ปณิธาน พิมลวิยาภิจ. (2019) ผลกระทบในเชิงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เมื่อไม่มีกฎหมายบังคับใช้ โดยเฉพาะกับปัญหาการบังคับสูญหาย. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 30(3), 128-137. สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2568, <https://doi.org/10.14456/asj-psu.2019.52>

ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1¹¹ ว่าด้วยการช่วยเหลือทางการเงินแก่ครอบครัวของเหยื่อผู้สูญหายและจำเลยในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559)

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและการเยียวยาให้แก่ครอบครัวของผู้ถูกบังคับสูญหาย และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องนั้น มีการบังคับใช้ในการคุ้มครองเยียวยาครอบครัวของเหยื่อผู้สูญหายในประเทศไทยเพียงบางคดี ในส่วนการเยียวยาให้แก่ครอบครัวของผู้ถูกบังคับสูญหายยังไม่คืบหน้าแต่ประการใด ถึงจะเป็นข้อกฎหมายสูงสุดของประเทศหรือหลักกฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้องที่ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้วก็ตาม ถึงแม้ว่าการบังคับการสูญหายนั้นจะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงในรูปแบบหนึ่งที่จะได้รับการคุ้มครองเยียวยาผู้เสียหายได้เช่นเดียวกับการถูกละเมิดในรูปแบบทั่ว ๆ ไป ตามที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายภายในประเทศไทย จึงทำให้ครอบครัวของเหยื่อผู้สูญหายต้องทนทุกข์ กับการพยายามปกปิดข้อมูลจนเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูล ทั้งความคืบหน้าในการสอบสวนสืบสวนคดีที่ครอบครัวควรที่จะต้องทราบเกี่ยวกับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญ

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาก็ต้องมีการเยียวยาความเสียหายให้แก่ครอบครัวของผู้ถูกบังคับสูญหายจึงเป็นกระบวนการหนึ่งในการพิจารณาความสำคัญและให้เกิดขึ้นให้เป็นประจักษ์ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่ง การให้ความสำคัญกับความเสียหายในฐานะที่เหยื่อเป็นพลเมืองของรัฐให้เท่าเทียมกันกับพลเมืองในประเทศ โดยจะได้รับการปฏิบัติต่อครอบครัวของผู้เสียหายในรูปแบบการเยียวยา และการรับรู้ข้อมูลของผู้สูญหายจากกระบวนการยุติธรรมภายใต้หลักนิติธรรม ประเด็นที่สอง เป็นการเยียวยาโดยการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในรูปแบบการได้รับความเสียหายที่เท่าเทียมกัน มีการดำเนินการโดยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคม ญาติครอบครัวผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบในการกำหนดกระบวนการเยียวยาโดยต้องรับฟังมุมมองความคิดเห็นของเหยื่อผู้ได้รับความเสียหายเป็นสำคัญ

จากการศึกษาปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญในการได้รับการชดเชยความเสียหายและการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรอบด้านของครอบครัว ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาแนวทางและมาตรการเพื่อกำหนดค่าชดเชยและการเยียวยาที่เป็นธรรมสำหรับครอบครัวของผู้ที่ถูกบังคับให้กลายเป็นบุคคลสูญหาย การวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ความเสียหายในมิติทางวัตถุและทางศีลธรรม รวมถึงการพิจารณารูปแบบการชดเชยที่เหมาะสม เพื่อให้ครอบครัวผู้สูญหายได้รับความเป็นธรรมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี

¹¹ มาตรา 44/1 เพิ่มโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548.

นอกจากนี้ยังตั้งเป้าหมายในการยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยพัฒนากลไกและระบบกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติที่ดีจากต่างประเทศ ผู้วิจัยจัดทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายและมาตรการชดเชยเยียวยาในระดับระหว่างประเทศและภายในประเทศต่าง ๆ เพื่อนำข้อดีข้อด้อยมาใช้ในการปรับปรุงกฎหมายและกลไกในประเทศไทย

ผลการวิจัยนี้ผู้วิจัยคาดหวังว่าจะสามารถเสนอแนวทางในการปรับปรุงระบบชดเชยเยียวยาที่เหมาะสมครอบคลุม เป็นธรรม และเท่าเทียม เพื่อสร้างคามยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้กับผู้เสียหายและครอบครัวของผู้เสียหายได้อย่างแท้จริง พร้อมทั้งสนับสนุนให้เกิดความสมดุลเสมอภาคในการปกครองของรัฐในระดับประเทศและเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกระทำให้สูญหาย

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกระทำให้สูญหาย

1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกระทำให้สูญหายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญหาย พ.ศ. 2565

1.2.4 เพื่อเสนอแนวทาง มาตรการทางกฎหมายในช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกระทำให้สูญหาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญหาย พ.ศ. 2565

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

การบังคับบุคคลให้สูญหายซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพอย่างร้ายแรงในชีวิต ร่างกายของประชาชนที่เกิดจากกระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนเกี่ยวข้องนั้นส่งผลให้ประชาชนต้องอยู่อย่างหวาดกลัวและเกิดความไม่ไว้วางใจในการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐทำให้ครอบครัวของเหยื่อผู้สูญหายได้รับความเสียหายทั้งยังเกิดอุปสรรคในการดำเนินคดีของกระบวนการยุติธรรมการมีมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิ เยียวยาครอบครัวเหยื่อของผู้ถูกบังคับสูญหายที่เหมาะสมจะทำให้ครอบครัวของเหยื่อผู้สูญหายได้รับการฟื้นฟู เยียวยาและเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดีและมีความเป็นสากลยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ ดังนี้

การศึกษานี้มุ่งเน้นวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ (International Convention for the Protection of all Persons from Enforced Disappearance: ICCPED) รวมถึงการศึกษาเนื้อหากฎหมายสำคัญของประเทศไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565, พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477, พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัยข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) อาทิ กฎหมายภายในประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ ศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ เช่น หนังสือ บทความวิชาการ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย ตลอดจนสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ พร้อมนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์เปรียบเทียบอย่างเป็นระบบ และนำมาสรุปและข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎี ช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกกระทำให้สูญหาย

1.6.2 ทำให้ทราบข้อเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศและประเทศไทยเกี่ยวกับช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกกระทำให้สูญหาย

1.6.3 ทำให้ทราบปัญหาทางกฎหมายในการช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกกระทำให้สูญหาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

1.6.4 ทำให้ทราบแนวทาง มาตรการทางกฎหมายในการช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวของผู้ถูกกระทำให้สูญหาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

ประวัติผู้วิจัย

รหัสนักศึกษา : 6452200001
 ชื่อ -สกุล : ร้อยตำรวจตรี จักรรินทร์ อุ่่นอบ
 วัน/เดือน/ปี เกิด : 15 พฤษภาคม 2514
 ภูมิลำเนา : อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
 สถานที่ทำงาน : กองกำกับการสืบสวนสอบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม
 ตำแหน่ง : รองสารวัตรป้องกันและปราบปราม

ประสบการณ์ทำงาน

พ.ศ. 2537 : นักเรียนตำรวจนครบาลบางเขน รุ่นที่ 67
 พ.ศ. 2538 : ตำแหน่ง ผบ.หมู่รักษาการณ้วังสระปทุม ถนนพญาไท แขวงปทุมวัน
 เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร
 พ.ศ.2542 : ผู้บังคับหมู่งานป้องกันและปราบปราม สถานีตำรวจนครบาลธรรมศาลา
 แขวงทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร
 พ.ศ.2565 : ผู้บังคับหมู่งานป้องกันและปราบปราม กองกำกับการสืบสวนสอบสวน
 ตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม
 พ.ศ.2567 : รองสารวัตรป้องกันและปราบปราม กองกำกับการสืบสวนสอบสวน
 ตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2560 : ปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
 พ.ศ. 2564 : ปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี